

Blankethistorik

Opstart	Indsendt	Beskrivelse	Notat
16-04-2024 08:41	01-05-2024 13:40	Udfyldt af Joachim Rosager	
01-05-2024 13:40		Forløbet er afsluttet	

Ansøgningskema for VE-anlæg

Dette ansøgningskema skal anvendes, hvis du vil ansøge om et større vedvarende energianlæg i Ringkøbing-Skjern Kommune. Ansøgningsfristen er den 1. maj 2024.

Ansøgningskemaet er udformet med henblik på, at Ringkøbing-Skjern Kommune hurtigt og nemt kan sammenstille ansøgninger og få et overblik over de oplysninger, der er nødvendige for en hurtig og effektiv beslutningsproces i kommunen.

Vejledning

Ansøgningskemaet udfyldes ved at svare på de anførte spørgsmål. Undervejs vil du blive bedt om at vedlægge:

- Projektbeskrivelse
- Shp-fil (en shape fil er et filformat til lagring af geografisk information) indeholdende projektafgrænsning og eventuelle vindmølleplaceringer
- Eventuelt notat, hvor I forholder jer til Byrådets politiske signaler
- Kortbilag, der viser naboforhold

I projektbeskrivelsen kan I give oplysninger, der supplerer og uddyber spørgsmålene i ansøgningskemaet.

Projektets detaljeringsgrad

Det er ikke nødvendigt, at projektet er detaildisponeret og gennemarbejdet ved ansøgningspunktet. Ringkøbing-Skjern Kommune lægger vægt på, at der i processen er plads til at inddrage lokalbefolkningen og faglige vurderinger i tilpasning af projektet. Særligt vil der blive lagt vægt på, at VE-projekter samtænkes med anden planlægning og multifunktionelle tiltag.

Ansøgninger vil blive tilgængelige for offentligheden

Ringkøbing-Skjern Kommune ønsker åbenhed omkring ansøgninger om VE-anlæg. Vær derfor opmærksom på følgende ved indsendelse af ansøgninger:

- Alle ansøgninger vil blive lagt på kommunens hjemmeside kort efter den 1. maj 2024. Alle ansøgninger vil desuden indgå i den politiske behandling som sagsbilag. Din ansøgning med bilag vil derfor være tilgængeligt for offentligheden.
- Din ansøgning er omfattet af offentlighedslovens regler om aktindsigt. Det betyder, at Ringkøbing-Skjern kommune som udgangspunkt er forpligtet til at udlevere ansøgninger inklusiv kontaktoplysninger, såfremt der bliver anmodet om aktindsigt i sagen.

Ringkøbing-Skjern Kommune opfordrer derfor til, at ansøgningsmaterialet ikke indeholder personoplysninger eller oplysninger om privat forhold eller forretningsmæssige forhold, som ikke ønskes udleveret til offentligheden.

Ansøgningskema

Indsendt den

01-05-2024

Projektnavn

Solcelleanlæg ved Lønborg Hede

Er ansøgeren en virksomhed?

Ja

CVR-nummer

42396486

Produktionssted

1027173795 - CI ETF I Daedalus SPV 4 ApS -
Gdanskgade 18, 2150 Nordhavn

Virksomhedsnavn

CI ETF I Daedalus SPV 4 ApS

Adresse

Gdanskgade 18, 2150 Nordhavn

Telefonnummer

+4524661662

Kontaktperson

Joachim Rosager

Kontaktpersonens mailadresse

Joachim@rosagerconsulting.com

Generel projektbeskrivelse

Vedhæft projektbeskrivelse

Projektbeskrivelsen skal give et samlet overblik over projektet. Her har I mulighed for at uddybe og supplere ansøgningsskemaet.

- Projektbeskrivelse for solcelleprojekt Lønborghede.pdf

Vedlæg digital afgrænsning af projektområdet

Vedhæft kort over projektområdet, der angiver placering af anlægget. Hvis der indgår vindmøller, skal vindmølleplaceringer fremgå af kortmaterialet. Det gælder også placeringen af vindmøller, der planlægges nedtaget

- Solcelleprojekt ved Søndre Østerbyvej SHP.zip

Vedlæg eventuelt notat, hvor ansøger forholder sig til byrådets politiske signaler

[De politiske signaler kan ses her](#)

Vedlæg evt. notater

- Solcelleanlæg ved Lønborg Hede Politiske Signaler.pdf

Fakta om projektet

Angiv samtlige matrikler

Matrikelnummer	Ejerlav
33ab	Lønborggård Hgd., Lønborg,Lønborggård Hgd., Lønborg
6c	Lønborggård Hgd., Lønborg,Lønborggård Hgd., Lønborg
81q	Lønborggård Hgd., Lønborg,Lønborggård Hgd., Lønborg

Er der givet fuldmagt fra lodsejere?

- Ja
 Nej
 Delvist

Er der afholdt borgermøde eller informationsmøde for lokalbefolkningen i området inden indsendelse af ansøgningen?

Ja

Projekttype

- Solcelleanlæg
 Vindmøller
 Både solcelleanlæg og vindmøller

Solcelleanlæggets bruttoareal

116,00

Solcelleanlæggets forventet årlige elproduktion

101.100,00

Solcelleanlæggets samlede kapacitet

89,00

Nabohensyn

Nedlægges der boliger

Nej

Vedhæft kort over naboforhold

Kortet skal vise boliger indenfor henholdsvis 100, 200 og 500 meter, samt boliger som nedlægges

- Naboer inden for 100-200 meter.png
- Naboer inden for 500 meter.png

Antal boliger indenfor 100 meter fra solcelleanlæggets grænse defineret som det første solpanel

2,00

Antal boliger indenfor 100-200 meter fra solcelleanlæggets grænse defineret som det første solpanel

2,00

Antal boliger indenfor 200-500 meter solcelleanlæggets grænse defineret som det første solpanel

16,00

Kommuneplanens retningslinjer

Ved at svare på følgende spørgsmål beskrives forholdet til placingshensyn i udkast til kommuneplanens retningslinjer for placering af solceller og vindmøller

Hvortil afsættes strømmen?

- Elnettet
 Power-to-X
 Andet

Afstand til nærmeste byzone

4000 meter

Afstand til nærmeste sommerhusområde

3000 meter

Afstand til nærmeste landsby

800 meter

Ligger anlægget i tilknytning til eksisterende tekniske anlæg?

Nej

Natur og landskab

Relevant data findes på
plandata.dk

plandata.dk

samt Danmarks
Miljøportal

Danmarks Miljøportal

Ligger anlægget indenfor større sammenhængende landskaber?

- Ja
 Nej
 Delvist

Ligger anlægget indenfor bevaringsværdige landskaber?

- Ja
 Nej
 Delvist

Ligger anlægget indenfor områder med geologiske bevaringsværdier?

- Ja
 Nej
 Delvist

Ligger anlægget indenfor Natura 2000 områder?

- Ja
 Nej
 Delvist

Angiv nærmeste afstand til Natura 2000 område?

10 meter

Ligger anlægget indenfor Grønt Danmarkskort?

- Ja
 Nej
 Delvist

Angiv omfang i %

20 %

Ligger anlægget indenfor kulturarvsarealer, værdifulde kulturmiljøer eller områder med kulturhistorisk bevaringsværdi?

- Ja
 Nej
 Delvist

Angiv nærmeste afstand til kulturarvsarealer, værdifulde kulturmiljøer eller områder med kulturhistorisk bevaringsværdi?

10 meter

Multifunktionalitet

Ligger anlægget indenfor OSD (områder med særlige drikkevandsinteresser) eller i indvindingsoplande til almen vandforsyning?

- Ja
 Nej
 Delvist

Placeres solcelleanlægget på lavbundsarealer?

- Ja
- Nej
- Delvist

Angiv omfang i %

51

%

Angiv overvejelser om eventuel vådlægning af lavbundsarealer

Det vil blive undersøgt mulighed for at etablere et lavbundsprojekt på arealet hvor vandstanden i jorden hæves og arealet vådgøres men ikke permanent oversvømmes. Konkret betyder det at nuværende dræning og afvandringsgrøfter afbrydes mest muligt dog uden, at der er frit vandspejl på terræn, da dette udfører øget metangasudledning og dermed ikke opnår den ønskede reducere af udledning af klimagasser.

Angiv jordbundstype indenfor projektområdet

- JB.nr. 1: Grovsandet jord**
- JB.nr. 2: Finsandet jord**
- JB.nr. 3: Grov lerblandet sandjord**
- JB.nr. 4: Fin lerblandet sandjord**
- JB.nr. 5: Grov sandblandet lerjord**
- JB.nr. 6: Fin sandblandet lerjord**
- JB.nr. 7: Lerjord**
- JB.nr. 8: Svær lerjord**
- JB.nr. 9: Meget svær lerjord**
- JB.nr. 10: Siltjord**
- JB.nr. 11: Humus**
- JB.nr. 12: Speciel jord**

Biodiversitet

(1) 112 ha Landbrugsjord tages ud af omdrift i forventeligt 30 år. Arealet vil blive plejet/afgræsset med får. Der gødes/sprøjtes ikke. (2) Heraf er 60 ha landbrugsjord udpeget som lavbundsjord, der tages ud af omdrift i ca. 30 år og arealet bidrager til at reducere klimabelastningen og CO₂-udledning. (3) Et delområde på ca. 23 ha af lavbunds-jorden tages permanent ud af omdrift og der igangsættes frivillig naturgenopretning for at udvikle området til NBL §3 beskyttet hede over projektets levetid. Området vil på sigt bidrage positivt til bevarelse af en sjælden naturtype. (4) Beplantningsbælte på forventet 10 meter vil virke som naturkorridorer for vildt (5) Kvasbunker, insektvolde og bistader og lignende tænkes at blive inddraget i projektet.

Er der indtænkt skovrejsning i projektet?

Der er umiddelbart ikke indtænkt skovrejsning i projektet, men derimod genoprettelse i hede areal.

Berører projektet arealer, der er udlagt til positiv skovrejsning i kommuneplanen?

Ja

Er der indtænkt andre former for multifunktionalitet

(1) Mulighed for at lave en gå sti i kanten af arealet som kan tilkobles kommunens udpegning via kommuneplanen, til en rekreativ sti igennem kommunen, som også går igennem Lønborghede. Denne udpegning kan ses i kommuneplanens side 281-284, samt i kortbilaget for kommuneplanen på side 3328. (2) Forud for etablering af solceller vil ansøger forpligte sig til at udføre en række driftsmæssige tiltag på de 23 ha, som over tid vil gøre at området forventes at få en hede-karakter. Konkret vil ansøger bekoste en såkaldt tørveafskrælning på de 23 ha, hvor det aktive vækstlag maskinelt skrælles af og køres bort med en specialmaskine udviklet særligt til dette formål. (3) Det forventes at delområderne indhegnes. Ansøger ønsker at undersøge mulighederne for at undgå etablering af trådhegn, og kun lade delområderne afskærme af levende hegn. På denne måde forventes plantebælterne at kunne virke som en vandringsrute for områdets dyreliv herunder den voksende bestand af kronvildt. Det er på nuværende tidspunkt ikke afklaret, om hegnet vil være påkrævet for at sikre anlægget i tilstrækkelig grad med henblik på personsikkerhed og hærværk.

Solcelleanlæg ved Lønborg Hede

Projektbeskrivelse af et solcelleanlæg ved Lønborg Hede

Indhold

Sammendrag	3
1. Projektbeskrivelse.....	4
1.1. Projektområde	4
1.2. Områdebeskrivelse & indpasning i landskabet	5
1.3. Afskærmende beplantningsbælter og hegn	6
1.4. Genopretning af hede	7
1.5. Teknologi og Nettilslutning	8
1.6. Forventet produktion og kapacitet.....	10
1.7. Batterianlæg	10
1.8. Kabling og tilslutning til net	11
2. Projektområdet - arealbindinger.....	12
2.1. Naturbeskyttelsesinteresser.....	12
2.2. Geologiske bevaringsværdier	12
2.3. Beskyttet natur (§ 3).....	13
2.4. Skovbyggelinje.....	13
2.5. Natura 2000	13
2.6. Artsfredninger og bilag IV-arter.....	13
2.7. Drikkevandsinteresser	13
2.8. Jordtype på arealet	13
2.9. Lavbundsarealer	13
3. Klima og nærmiljø - effekter af anlægget	14
3.1. Klimaaftryk og udfasning af fossile brændsler	14
3.2. Hvortil afsættes strømmen?	14
3.3. Multifunktionalitet	14
3.4. Sammenhænge med en rekreativ sti	15
4. Kommune og lokalsamfund	16
4.1. Dialog om udformning af anlægget.....	16
4.2. Naboer	16
4.3. Lokal arbejdskraft.....	16
4.4. Grøn Pulje.....	16
4.5. Lokalt bidrag og medejerskab.....	16
4.6. Den videre proces.....	16
Kontakt	17
Bilag 1 Kortbilag	18

Sammendrag

Copenhagen Infrastructure Partners, CIP, ønsker at etablere et solcelleanlæg i et område nord for Lønborg Hede.

Projektområdet er i dag landbrugsareal i omdrift, og består af tre delområder, som i alt udgør 116 ha. Der forventes at kunne opstilles solcellepaneler på ca. 112 ha.

Som en del af etablering af solcelleanlægget, ønsker ansøger at igangsætte et naturgenopretningsprojekt på 23 ha ud af det samlede projektområde. Delarealet støder direkte op til den Natura 2000-beskyttede Lønborg Hede, og det forventes at arealet, med den rette pleje og håndtering, over tid vil udvikle sig tilbage til den hede, som tidligere dækkede et langt større areal. Naturtypen hede er i dag en sjælden naturtype, som mange steder er under pres. Ansøger tilbyder som noget helt unikt i Danmark at bekoste de nødvendige tiltag forud for etablering af solceller, herunder afskrælning af førnelag, så der skabes de bedste forudsætninger for at hede- og naturgenopretningen bliver en succes. Lykkes det, vil projektet udover at bidrage med bæredygtig grøn strøm, være et ægte multifunktionelt projekt, der også bidrager positivt til at højne diversiteten af den trængte flora og fauna i området.

Projektets delområder vil blive omkranset af levende hegn. Den del af projektet, som skal udvikle sig til hede, vil dog blive planlagt, så der over tid vil opstå en uforstyrret overgang til den eksisterende hede.

Strømmen fra anlægget afsættes direkte i distributionselektronet. Strømmen forventes at sælges først og fremmest gennem grønne elkøbsaftaler med store el-forbrugere såsom PTX-anlæg eller større energiforbrugende virksomheder, herunder også til lokale virksomheder og borgere samlet i energifællesskaber i Ringkøbing-Skjern Kommune.

Ansøger ønsker, ud over det lovbundne bidrag til Grøn Pulje, at tilbyde et økonomisk bidrag til helt lokale aktiviteter og initiativer. Derudover ønsker ansøger at afsøge muligheden for at tilbyde lokalt medejerskab i projektet.

Projektets formål er at bidrage til opfyldelse af Danmarks klimamål for 2030. Projektet vil også bidrage til Ringkøbing-Skjern kommunes vision om klimaneutralitet og reduktion af CO₂-udledninger.

1. Projektbeskrivelse

1.1. Projektområde

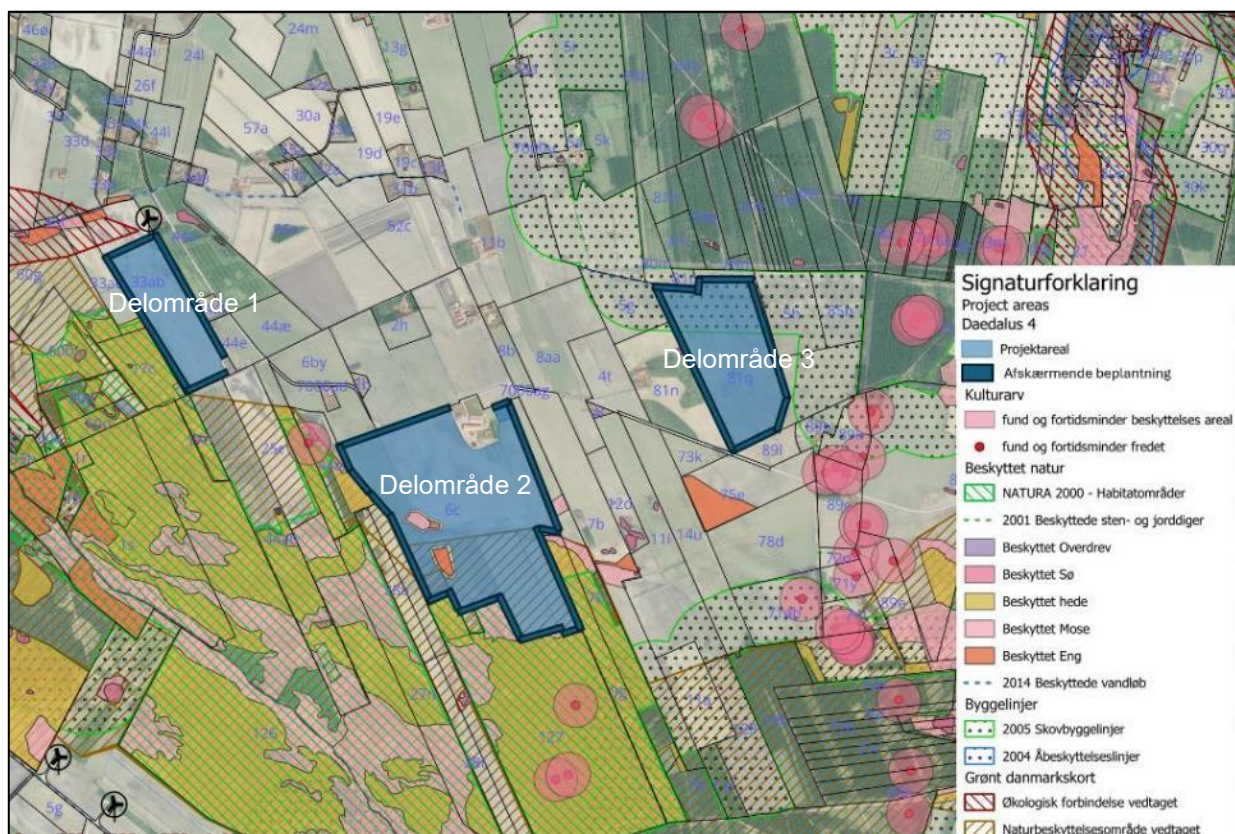
Projektområdet er beliggende i landbrugsområdet mellem Lønborg Hede og Lønborg Plantage, og omfatter tre matrikelnumre, alle tilhørende ejendommen Søndre Østerbyvej 10, 6880 Tarm.

Ansøgningen omfatter følgende matrikelnumre, som alle er beliggende i landzone:

- Matr.nr. 33ab, Lønborggård Hgd., Lønborg, (delområde 1), på 19 hektar
- Matr.nr. 6c, Lønborggård Hgd., Lønborg, (delområde 2), på 66.4 hektar
- Matr.nr. 81q, Lønborggård Hgd., Lønborg, (delområde 3), på 30.6 hektar

Det samlede areal er på 116 ha, og det forventes, at der kan opsættes solpaneler på ca. 112 ha. Den forventede installerede kapacitet på arealet er 88.1MW solcelleeffekt og 67.6 MW tilsluttet effekt. med en forventet produktion på omkring 101.100 MWh/år.

Arealerne anvendes primært til landbrugsdrift på sandjord med lav landbrugsmæssig værdi.

Figur 1 Projektområdet bestående af 3 matrikler og delområder.

1.2. Områdebeskrivelse & indpasning i landskabet

Projektområdet er opdelt i 3 delområder hvoraf 2 er beliggende nord/nordøst for Lønborg Hede. Det 3. delområde er beliggende syd for Lønborg Plantage. Landskabet er fladt, overvejende bestående af agerjord i omdrift, kun adskilt af enkelte læhegn og lavninger.

Syd for projektområdet domineres landskabet visuelt af 17 vindmøller syd for Lønborg Hede.

Figur 2 Lønborg Hede, set mod den eksisterende vindmøllepark

Der ansøges om opstilling af solceller på 3 delområder med en indbyrdes afstand på ca. 800-1000 m, hvor der i layoutet er taget hensyn til nærmiljø og naboer ved tilpasning i projektets afgrænsning. På den måde forventes den samlede visuelle påvirkning af projektet at være reduceret, og vil blive nærmere belyst i den kommende miljøvurderingsproces. Visuel påvirkning antages på forhånd at være den vigtigste parameter i den kommende miljøvurderingsproces, da områdets karakter som værende udpræget fladt, uden særlige terrænspring og med en meget sparsom bevoksning, giver et vidtstrakt udsyn, der let brydes ved selv en minimal ændring.

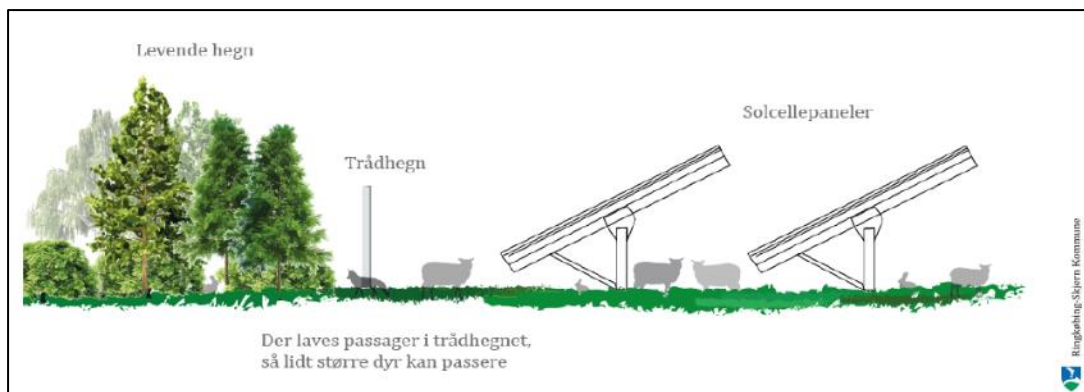

Figur 3 Udsyn af matr.nr. 81q mod nord. Arealet er fladt, let stigende mod nord, med Lønborg plantage i horisonten.

1.3. Afskærmende beplantningsbælter og hegn

Det forventes at delområderne indhegnes. Ansøger ønsker at undersøge mulighederne for at undgå etablering af trådhegn, og kun lade delområderne afskærme af levende hegn. På denne måde forventes plantebælterne at kunne virke som en vandringsrute for områdets dyreliv herunder den voksende bestand af kronvildt. Det er på nuværende tidspunkt ikke afklaret, om hegnet vil være påkrævet for at sikre anlægget i tilstrækkelig grad med henblik på personsikkerhed og hærværk.

Anlæggene vil blive omkranset og afskærmet af beplantningsbælter bestående af hjemmehørende arter med en blanding af træer og buske kombineret med lav busk- og bundbeplantning. I det flade landskab vil beplantningen over tid mindske anlæggets visuelle påvirkning. Eksisterende beskyttede mose- og engarealer indenfor projektområdet bevares, og påvirkes ikke af projektet.

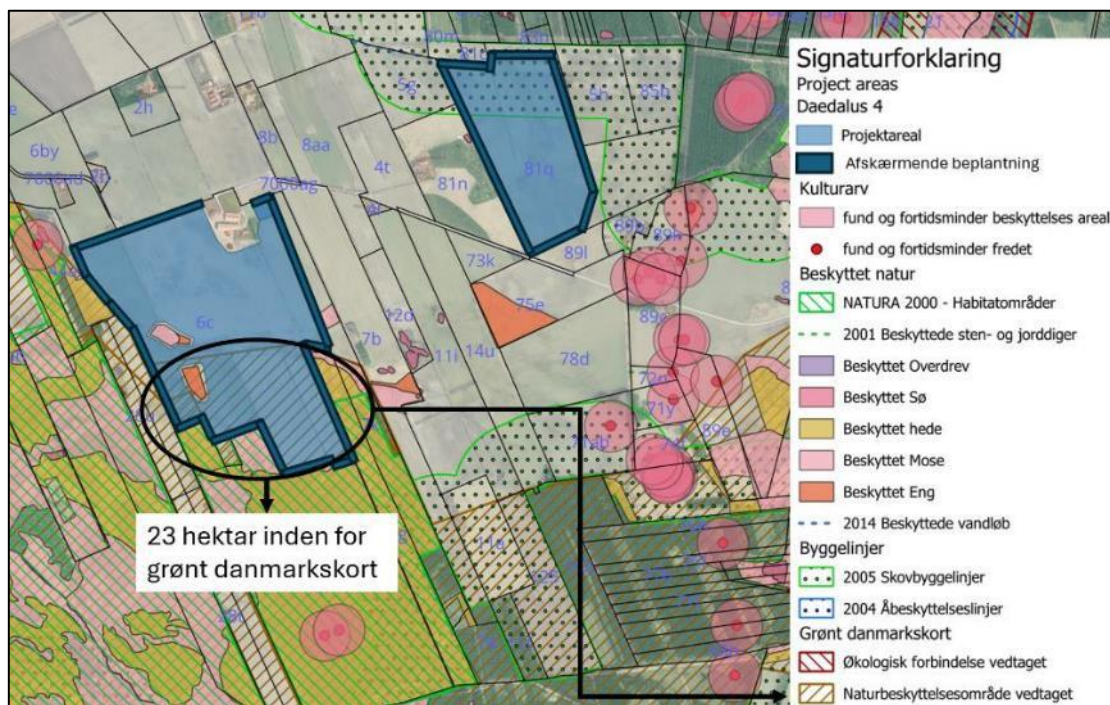

Figur 4 Illustration af levende hegn, trådhegn og solcellestativer fra Ringkøbing-Skjern kommunes retningslinjer om solcellerparker

1.4. Genopretning af hede

En del af matr. 6c (23 ha) er i kommuneplanen udlagt til naturinteresser (Grønt Danmarkskort).

For at imødekomme kommunens interesse i, at der i delområdet på 23 ha skal tages særlige hensyn til naturinteresser, har ansøger valgt at introducere et nyt multifunktionelt projektkoncept, hvor dette særlige område i projektets levetid vil få to ligeværdige formål. Området skal både kunne producere bæredygtigt fossilfri strøm fra solceller, og med de rette plejetiltag udvikle sig til et genskabt hedeområde, med de mange fordele for biodiversiteten det bringer.

Figur 5 Udpeging af areal som er udlagt til naturinteresser

Historisk har heden været det udstrakte og altdominerende i området. Udviklingen i landbruget har betydet at hedeområderne overalt er meget reducerede og fragmenterede. Den sydlige del af område 2 er beliggende helt op af den statsejede Lønborg Hede. Ved at udnytte denne unikke placering vurderes det realistisk, at området over tid kan være medvirkende til at bremse denne udvikling helt lokalt.

Ansøger ønsker derfor at opsætte solceller på de 23 ha som i kommuneplanen er udpeget til naturinteresser. Alternativet til at etablere et solcelleanlæg, er at de udpegede arealer fortsætter under den nuværende drift som konventionel landbrugsjord i omdrift, hvilket i praksis forhindrer at området bringes tættere mod den ønskede naturtilstand.

Forud for etablering af solceller vil ansøger forpligte sig til at udføre en række driftsmæssige tiltag på de 23 ha, som over tid vil gøre at området forventes at få en hede-karakter. Konkret vil ansøger bekoste en såkaldt tørveafskrælning på de 23 ha, hvor det aktive vækstlag maskinelt skrælles af og køres bort med en specialmaskine udviklet særligt til dette formål.

Studier fra Århus Universitet¹ viser, at der skal flere samtidige virkemidler til, for at genoprette et hedeområde, og at det tager adskillige år inden denne naturtype vender tilbage. Det vigtigste virkemiddel er tørveafskrælning, hvor det øverste lag muld/tørvførnelag mekanisk skrælles af og flyttes, hvorved frøbank og næringsstoffer fjernes fra området. Derved eksponeres råjorden (sand), og der skabes forudsætning for at vegetation (primært hedelyng, revling, tyttebær) fra Lønborg Hede kan begynde sin indvandring. Den fremtidige pleje af de 23 ha vil bero på hvordan udviklingen frem mod et nyt hedeareal forløber. Det er vigtigt

¹ [Hvordan bevarer vi heden i Danmark \(au.dk\)](#)

at græsningstrykket hele tiden justeres og tilpasses, evt. ved selektiv græsning på mindre områder ad gangen, hvor behovet er til stede, mens andre områder lades i fred.

Projektets forventede levetid er forventeligt 30 år, hvorefter anlægget nedtages. Arealet vil herefter henligge i den tilstand som det har udviklet sig til, hvilket forhåbentligt og forventeligt vil være som et stykke genoprettet naturbeskyttet hedeareal med direkte tilknytning til den eksisterende Lønborg Hede.

Kombinationen af tørveafskrælning, etablering af solcelleanlægget og nænsom afgræsning over en mangeårig periode er en unik tilgang til genopretning af en sjælden naturtype, samtidig med at der produceres fossilfri vedvarende energi på arealet. Ansøger er villig til at lade relevante fagfolk fra kommunen, Stat (Naturstyrelsen/Miljøstyrelsen) eller universiteterne følge projektet for løbende at dokumentere udviklingen i retning mod genskabelse af hede.

1.5. Teknologi og Nettilslutning

Solcelleanlægget består af solcellepaneler som fastmonteres på stativer i lange rækker. Stativerne forankres ved at pæle nedrammes i jorden til stabil dybde.

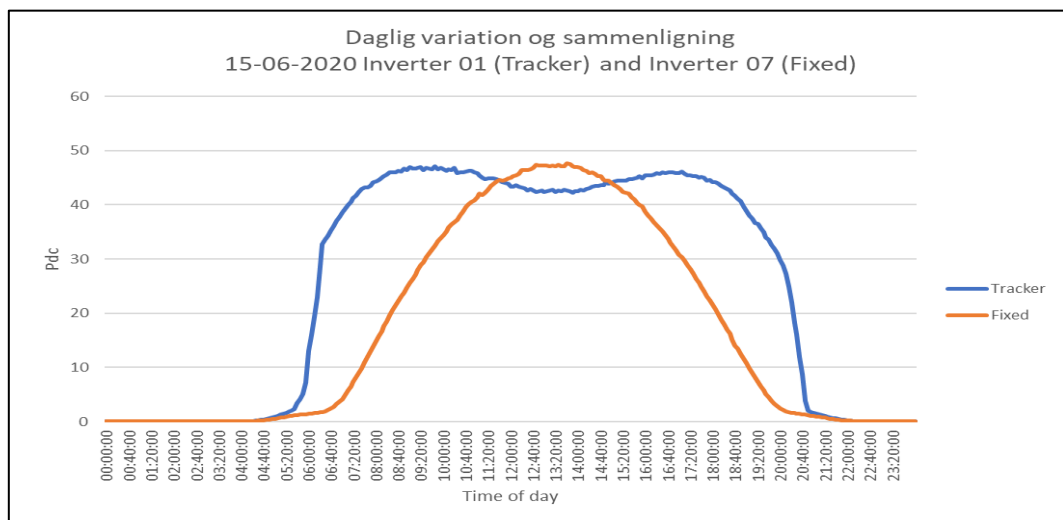
Stativer kan enten være fastmonterede stativer som forløber øst til vest med solcellemodulerne vendt mod syd eller som motor-styrede bevægelige tracking-stativer med rækker gående fra syd til nord. Der ønskes mulighed for at afsøge begge muligheder.

Tracking-styrede systemer følger solens bane over himlen i løbet af dagen fra øst til vest og giver derfor en mere større og mere jævn el-produktionsprofil da solcellepanelerne hele tiden vender mod den mest optimale retning for solinstrålingen.

Figur 6 Solcelletrackere som følger terræn med spredt hældning.

Det er påvist igennem undersøgelser i samarbejde med DTU på Risø, at solcelle-trackere producerer omkring 30% mere strøm end de faste stativer, per installeret effekt. Samtidigt er belastningen af el-nettet mere jævn og med større produktion tidlig morgen og sen aften med mindre spidsbelastning ved middagstid hvor solen står højest på himlen.

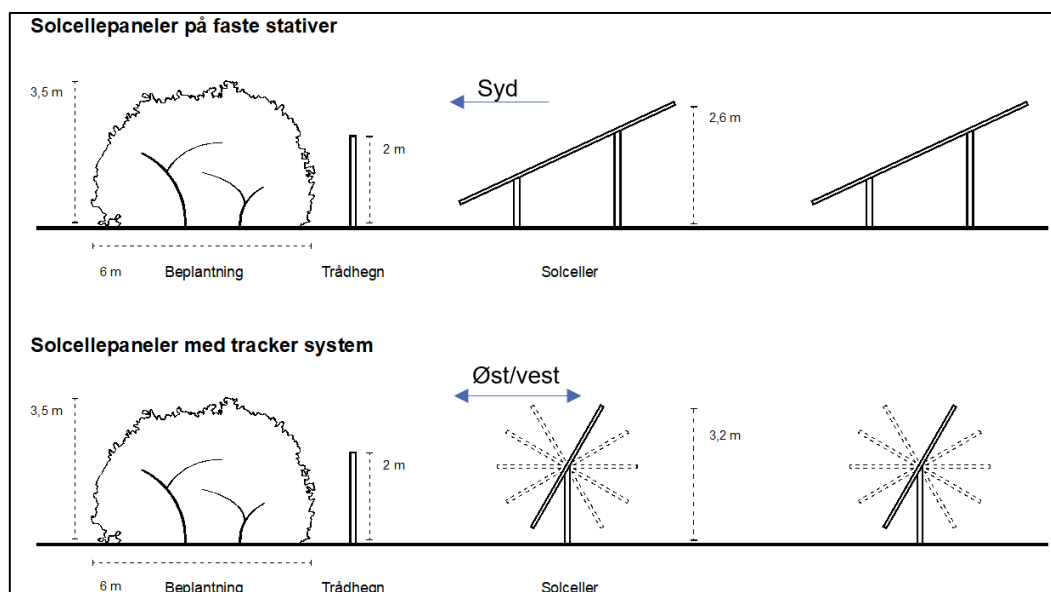

Figur 7 Produktionskurver for faste- og tracking-stativer (samme mængde paneler) i Danmark på DTU Risø

Med fastmonterede systemer vil der være stor rækkefølge og et mindre friareal mellem rækkerne.

Med tracking systemer vil der være mere tilgængeligt areal og friareal mellem rækkerne. Rækkerne er typisk mellem 30 og 120 meter lange.

Højden på begge systemer vil maksimalt være omkring 3,2 meter over terræn.

Figur 8 Opstillingseksempler mellem de 2 montagestativer

Solcellepanelerne er typisk i dimensionerne 2,4 x 1,2 meter og 30-40mm tykke. Der anvendes såkaldte bi-facial solcellemoduler hvor både forsiden og bagsiden af solcellepanelet kan optage solindstråling og tilbageskin fra terrænet under montagestativerne. Solcellepanelerne er anti-refleksbehandlede for at mindske genskin mest muligt.

På arealet vil der blive installeret tekniske småbygninger - transformere og invertere, som omdanner solenergien fra jævnstrøm fra solcellerne til vekselstrøm, som føres i elnettet.

Anlæggets forventede levetid er 30 år. Levetiden kan dog være længere ved eventuel retrofitting af anlægget såfremt at dette accepteres af landejer og kommune, hvoraf levetiden kan være 40+ år

1.6. Forventet produktion og kapacitet

Anlæggets estimerede kapacitet er 88,1 MWpeak og 67,6 MWac med en forventet produktion på 101.100 MWh². De 88,1 MWpeak er anlæggets maksimale produktionseffekt og de 67,6 MWac er den tilsluttede effekt i elnettet.

En gennemsnitsfamilie med to voksne og to børn har et typisk et elforbrug på ca. 4.500 kWh om året. Anlæggets produktion svarer således til årsforbruget for ca. 22.500 husstande.

Figur 9 Oversigt over parkens design og rækkeopstilling

1.7. Batterianlæg

Anlægget er planlagt uden batterier, men der ønskes muligheden for at tilføje BESS (Battery Energy Storage System) for at medvirke til elnettets balance og reaktionstider.

² Baseret på et solcelleanlæg opstillet med Tracking-stativer

1.8. Kabling og tilslutning til net

I det der etableres solcelleanlæg på flere delområder, vil der være behov for nedgravede forbindelseskabler mellem områderne samt nedgravede kabler frem til tilslutningspunktet i nettet. Det er forventningen, at de nedgravede kabler kan føres over markarealer gennem frivillige aftaler med markens ejer og føres under veje og jernbane mv.

Anlægget forventes at skulle tilsluttes til 60kV stationen Lønborg Hede station, der ejes og drives af energiselskabet N1. Afstanden fra solcelleanlægget til tilslutningspunktet er ca. 2,5 km i fugleflugtslinje. Den endelige placering af kabelruterne afklares nærmere med berørte markejere.

Figur 10 Overbliksbillede over tilslutningsstation og det planlagte solcelleanlæg

2. Projektområdet - arealbindinger

Projektområdet er screenet ved hjælp af offentligt tilgængelige databaser bl.a. Danmarks Arealinformation og Plandata. I nedenstående skema ses en oversigt over de arealbindinger, som projektet er screenet for, og hvor vidt projektområdet er omfattet af den pågældende arealbinding.

Alle arealbindinger vil blive respekteret fuldt ud med den nødvendige afstand og hensyntagen for f.eks. beskyttet natur.

Bindinger som projektet er screenet for	Omfattet	Ikke omfattet
Større sammenhængende landskaber		X
Bevaringsværdigt landskab		X
Økologiske forbindelser		X
Vedtaget lavbundsareal	X	
Naturbeskyttelsesinteresser	X	
Geologiske bevaringsværdier	X	
Kulturmiljøer		X
Kulturarvsarealer		X
Kulturhistoriske bevaringsværdier		X
Beskyttet natur (§ 3)	X	
Fortidsmindebeskyttelseslinje		X
Åbeskyttelseslinje		X
Skovbyggelinje	X	
Fredskov		X
Natura 2000		X
Drikkevandsinteresser	X	
Kystnærhedszonen		X

2.1. Naturbeskyttelsesinteresser

En del af projektområdet i delområde 2, er omfattet af naturbeskyttelsesinteresser, og er dermed en del af Grønt Danmarkskort.

For at understøtte Ringkøbing-Skjern Kommunes ambition om at hæve naturindholdet i Grønt Danmarkskort, vil denne del af projektområdet have dobbeltanvendelse til både solcelleanlæg og naturgenopretning for den danske hede. Arealet vil være udlagt som hede, når anlægget nedtages efter endt anvendelse.

2.2. Geologiske bevaringsværdier

En del af matr.nr. 33ab, Lønborggård Hgd., Lønborg (Delområde 1) er omfattet af udpegningen geologiske bevaringsværdier. Der vil ikke blive etableret solcellepaneler på denne del af projektområdet.

2.3. Beskyttet natur (§ 3)

Projektområdet omfatter to mindre vandhuller, som er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Vandhullerne bevares i projektet, og anlægget tilpasses, så vandhullernes økologiske funktion opretholdes. Forventet afstand til anlægget er 10 meter.

2.4. Skovbyggelinje

En del af projektområdet i delområde 3, er omfattet af skovbyggelinje fra den private skov Lønborg Plantage. Der vil i forbindelse med lokalplanlægningen, eller i forbindelse med ansøgning om byggetilladelse søges om dispensation for overskridelse af skovbyggelinjen.

2.5. Natura 2000

Selve projektområdet er ikke beliggende i Natura 2000-område, men delområde 2 grænser op til *Natura 2000-område nr. 73, habitatområde nr. 196 Lønborg Hede*. Der skal i designet af solcelleanlægget tages hensyn til nærheden til Natura 2000.

2.6. Artsfredninger og bilag IV-arter

Der vil i forbindelse med miljøkonsekvensvurdering efter miljøvurderingsloven blive udført feltundersøgelser, der blandt andet vil klarlægge, om der indenfor projektområdet findes fredede arter (eller levesteder for disse) som der skal tages særlige hensyn til i anlægsarbejdet og i projektets udformning.

2.7. Drikkevandsinteresser

Projektområdet er omfattet 100% af Områder med drikkevandsinteresser (OD) og 0% af Områder med særlige drikkevandsinteresser (OSD).

Efter opsætning af solpaneler drives arealet ikke længere som landbrug men skifter brug f.eks. ved afgræsning med får. Der vil ikke skulle anvendes pesticider eller gødskes i området.

2.8. Jordtype på arealet

Arealerne er undersøgt via kort fra den danske jordklassificering, og både jordklassificering og jordtype kort er indsat i bilag 1. Det ses at jorden er af "jordtype 1, Grovsandet jord" med jordklassificeringerne: "Flyvesand", "Ferskvandsdannelser" og "Smeltevandssand og -grus" samt en lille del "Smeltevandsler"

2.9. Lavbundsarealer

Ca. 60 ha af det samlede projektareal er udlagt som lavbundsarealer i Ringkøbing Skjern Kommunes kommuneplan. Udpegningen som lavbundsareal vurderes at være foreneligt med etableringen af solcelleanlæg, hvor arealet tages ud af intensivt landbrug.

Det vil blive undersøgt mulighed for at etablere et lavbundsprojekt på arealet hvor vandstanden i jorden hæves og arealet vådgøres men ikke permanent oversvømmes. Konkret betyder det at nuværende dræning og afvandringsgrøfter afbrydes mest muligt dog uden, at der er frit vandspejl på terræn, da dette udfører øget metangasudledning og dermed ikke opnår den ønskede reduktion af udledning af klimagasser.

3. Klima og nærmiljø - effekter af anlægget

3.1. Klimaaftryk og udfasning af fossile brændsler

Øget produktion af vedvarende energi er en forudsætning for udfasning af fossile brændsler, og dermed en forudsætning for at nå nationale og lokale mål om reduktion i udledningen af klimagasser såsom CO₂.

Solcelleanlægget ved Lønborg Hede vil med en fossilfri energiproduktion på 101.100 MWh om året resultere i en CO₂ reduktion på omtrent 39.000 ton pr. år baseret på tal fra Energinet, hvor det antages at der reduceres med 390g CO₂ pr. kilowatt time produceret strøm fra anlægget.

Derudover vil omlægningen af arealet fra konventionelt langbrug samt muligheden for at afsøge et lavbundsprojekt have en yderligere reducerende effekt som dog skal afklares yderligere ved forstudier og beregninger.

3.2. Hvortil afsættes strømmen?

Strømmen afsættes direkte i distributionsnettet. Strømmen forventes at sælges først og fremmest gennem grønne elkøbsaftaler med store el-forbrugere såsom PtX-anlæg eller større energiforbrugende virksomheder her i blandt lokale virksomheder og borgere i Ringkøbing Skjern samlet i energifællesskaber hvis muligt.

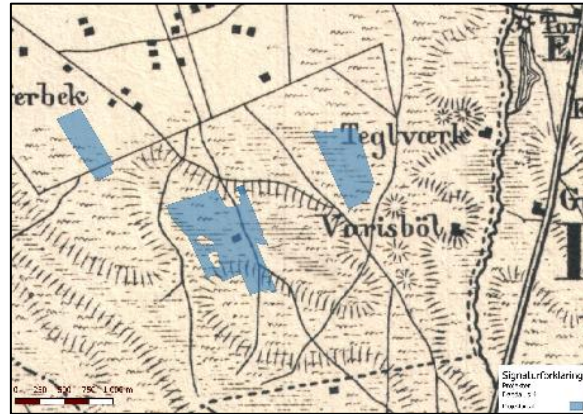
Ansøger har et ønske om at størstedelen af energien går til egne PtX projektmuligheder.

Copenhagen Infrastructure Partners er langt i planlægningen for PtX-projektet HØST³ beliggende i Esbjerg. HØST-projektet er ét af de største anlæg under udvikling i DK og skal med en 800MW elektrolysekapacitet producere grøn brint og forventeligt ammoniak. Projektet vil årligt reducere CO₂ udledningen med 1.500.000 ton og producere 100.000-120.000 ton grøn brint. PtX-anlægget skal udelukkende forsynes af vedvarende energikilder.

3.3. Multifunktionalitet

Det samlede solcelle-projektareal er i alt 116 ha. Af dette areal, er 112 hektar egnet til solceller og nutidigt dyrket som intensivt landbrug, mens de resterende 4 hektar som ikke er egnet, er et lille stykke beskyttet hede og beskyttet eng i arealet som bevares. 60 hektar er udpeget som lavbundsareal. Indenfor lavbundsarealet er et delområde på 23 ha udlagt i Grønt Danmarkskort som område med naturbeskyttelsesinteresser. Ud fra historiske kort ses, at dette område tidligere primært bestod af uopdyrket hede med spredte både tørre og våde områder.

³ [Danmarks første PtX anlæg til produktion af grøn ammoniak \(hoestptxesbjerg.dk\)](https://www.hoestptxesbjerg.dk)

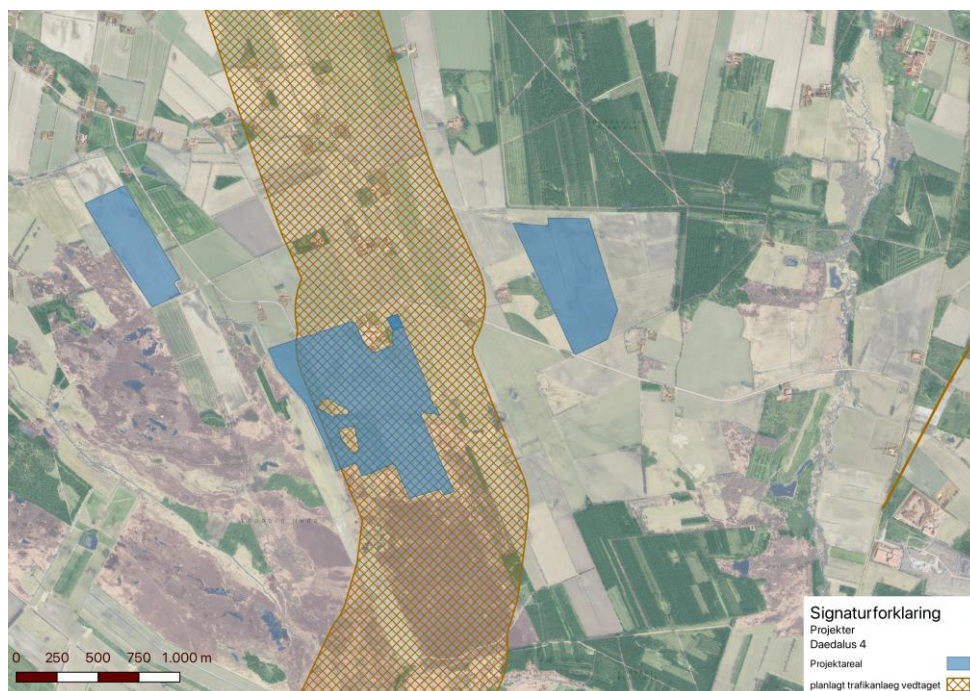
Figur 11 Historisk kort fra 1806 hvor hele arealet var dækket af hedelandskab.

Hvis Ringkøbing Skjern kommune vil arbejde videre med projektet vil det blive gennemført som ansøgt, og følgende arealer vil gå fra at være monokultur til at få flere samtidige anvendelser, og i praksis leve op til begrebet om multifunktionalitet med en positiv miljø- og naturprofil:

- 112 ha – Energiproduktion fra Solceller. Landbrugsjord tages ud af omdrift i forventeligt 30 år. Arealet vil blive plejet/afgræsset med får. Der gødes/sprøjtes ikke.
- Heraf er 60 ha landbrugsjord udpeget som lavbundsjord, der tages ud af omdrift i ca. 30 år og arealet bidrager til at reducere klimabelastningen og CO₂-udledning.
- Et delområde på ca. 23 ha af lavbundsajorden tages permanent ud af omdrift og der igangsættes frivillig naturgenopretning for at udvikle området til NBL §3 beskyttet hede over projektets levetid. Området vil på sigt bidrage positivt til bevarelse af en sjælden naturtype.

3.4. Sammenhænge med en rekreativ sti

Ifølge Ringkøbing Skjernes kommuneplan side 281-284, er der vedtaget planlægningen af en rekreativ sti igennem kommunen. Denne sti går delvist igennem delområde 2, og ansøger er interesseret i at arbejde med kommunen om eventuelt at kunne føre denne sti langs kanten af arealet. Det ønskes en tættere dialog med kommunen vedrørende den bedste udnyttelse af denne mulighed.

Figur 12 kort over arealet som viser det planlagte arealbælte for den rekreative sti igennem arealet.

4. Kommune og lokalsamfund

4.1. Dialog om udformning af anlægget

Ansøger ønsker en tidlig dialog med kommune, naboer og lokale foreninger m.fl. om, hvordan anlægget udformes og placeres mest hensigtsmæssigt og har åbenhed for hensigtsmæssige tilpasninger.

4.2. Naboer

Gennem dialog med naboer til projektet, især med naboer inden for 200 meter af anlægget, er det forhåbningen, at et tilbud om mulighed for indgåelse rimelige og frivillige individuelle aftaler for værditabskompensation eller opkøb af naboejendomme, kan sikre et projekt hvor alle er tilfredse. Ansøger overholder Kommunens retningslinjer og VE-lovens bestemmelser omkring VE-bonus, værditabskompensation og salgsoption.

Med den nuværende projektafgrænsning, er der 2 naboer inden for 200 meter.

Ansøger har d. 11. april 2024 afholdt et orienteringsmøde, for beboerne af ejendomme beliggende indenfor 500 meter af projektområdet. På mødet deltog ca. 30 personer, hvor projektet for første gang blev introduceret til naboerne. Der blev ytret bekymringer omkring et solcelleanlægs støj, påvirkning i landskabet og på natur og dyreliv.

Med afsæt i informationsmødet er der allerede nu lavet tidlige tilpasninger af anlægget, samt indgået dialoger med de nærmeste af naboerne vedrørende naboaftaler og projektilpasninger.

4.3. Lokal arbejdskraft

Det ønskes at der søges samarbejder med lokale virksomheder, og anvendes lokal arbejdskraft i forbindelse med etableringen og driften af solcelleanlægget. Der vil her være tale om mindre anlægs- og driftsopgaver, da større solcelleanlæg almindeligvis opføres og tilsluttes af store solcelleentreprenørfirmaer.

4.4. Grøn Pulje

Etableringen af anlægget indebærer tilskud til en grøn pulje, som vil kunne anvendes til lokale formål, jf. VE-lovgivningen. Tilskuddet til grøn pulje forventes at være på 8.450.000 DKK, men afhænger af den endelige nettilsluttede effekt.

4.5. Lokalt bidrag og medejerskab

Ansøger ønsker at projektet tilbyder et økonomisk bidrag til lokale aktiviteter og initiativer. Bidraget fastsættes til 1.000 kr. pr. ha pr. år, og vil kunne søges til lokale initiativer og aktiviteter inden for en radius af 5 km fra anlægget. Bidraget vil blive administreret af en forening eller fond til formålet til administration af det årlige beløb.

Ansøger ønsker udover det lokale bidrag at afsøge mulighed for at tilbyde lokalt medejerskab i projektet. Andelen af projektet som tilbydes til lokalt, er endnu ikke afklaret og der ønskes yderligere dialog med Ringkøbing Skjern Kommune omkring hvordan en medejerskabsstruktur kan udformes.

Udover lokal økonomisk støtte og afsøgningen af muligheden for lokalt medejerskab, anses naturgenopretningsprojektet som et stort bidrag til Ringkøbing-Skjern Kommune som helhed. Med dette projekt opnås øgede natur- og rekreative værdier i området omkring Lønborg Hede.

4.6. Den videre proces

Ansøger ønsker at fortsætte den konstruktive og samarbejdende dialog, med lokalsamfundet og Ringkøbing Skjern Kommune omkring mulighederne omkring og med solenergianlægget. Borgermøder vil være en fast del af lokalplanprocessen og der vil løbende blive orienteret omkring projektførelsen til berørte parter.

Kontakt

På vegne af Copenhagen Infrastructure Partners
CVR: 42396486

Jørn Rosager – Projektudvikler

Jr@rosagerconsulting.com

+45 20 43 01 50

Joachim Rosager – Projektleder

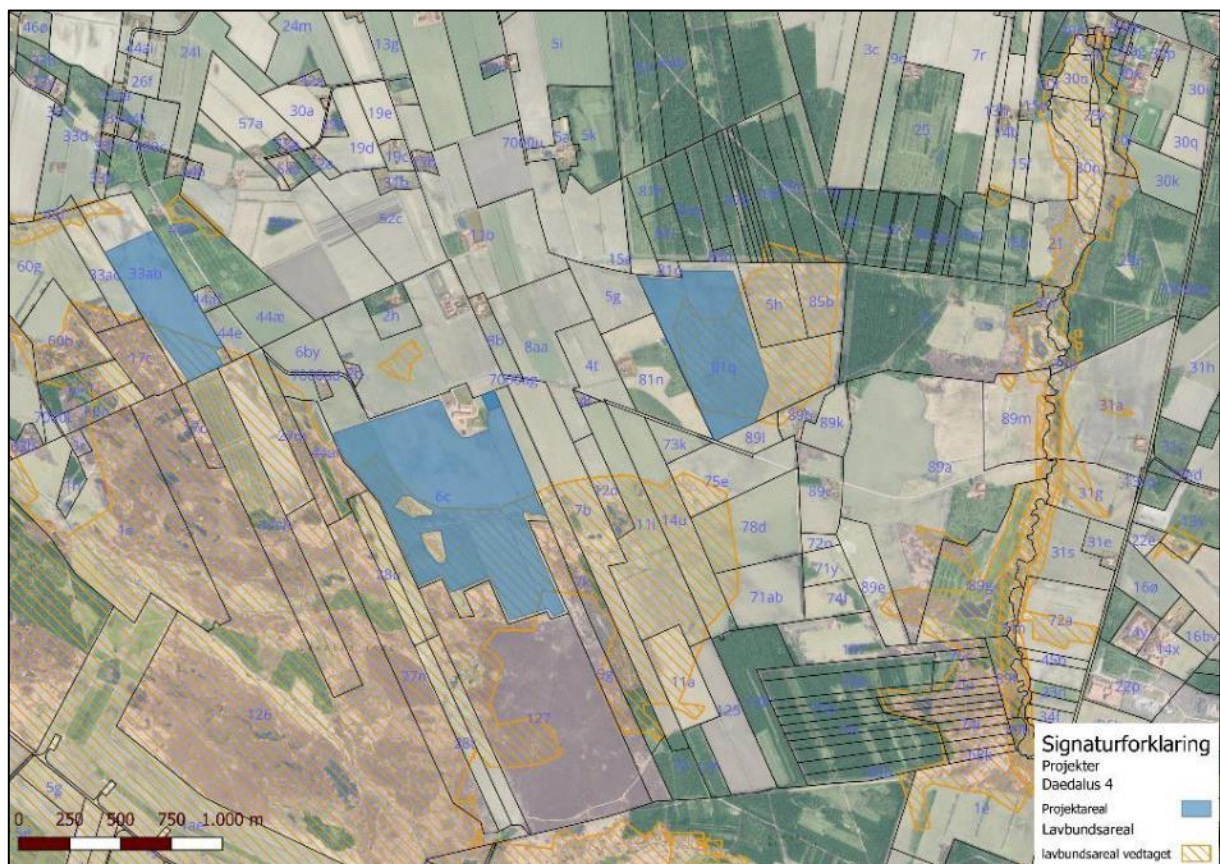
Joachim@rosagerconsulting.com

+45 24 66 16 62

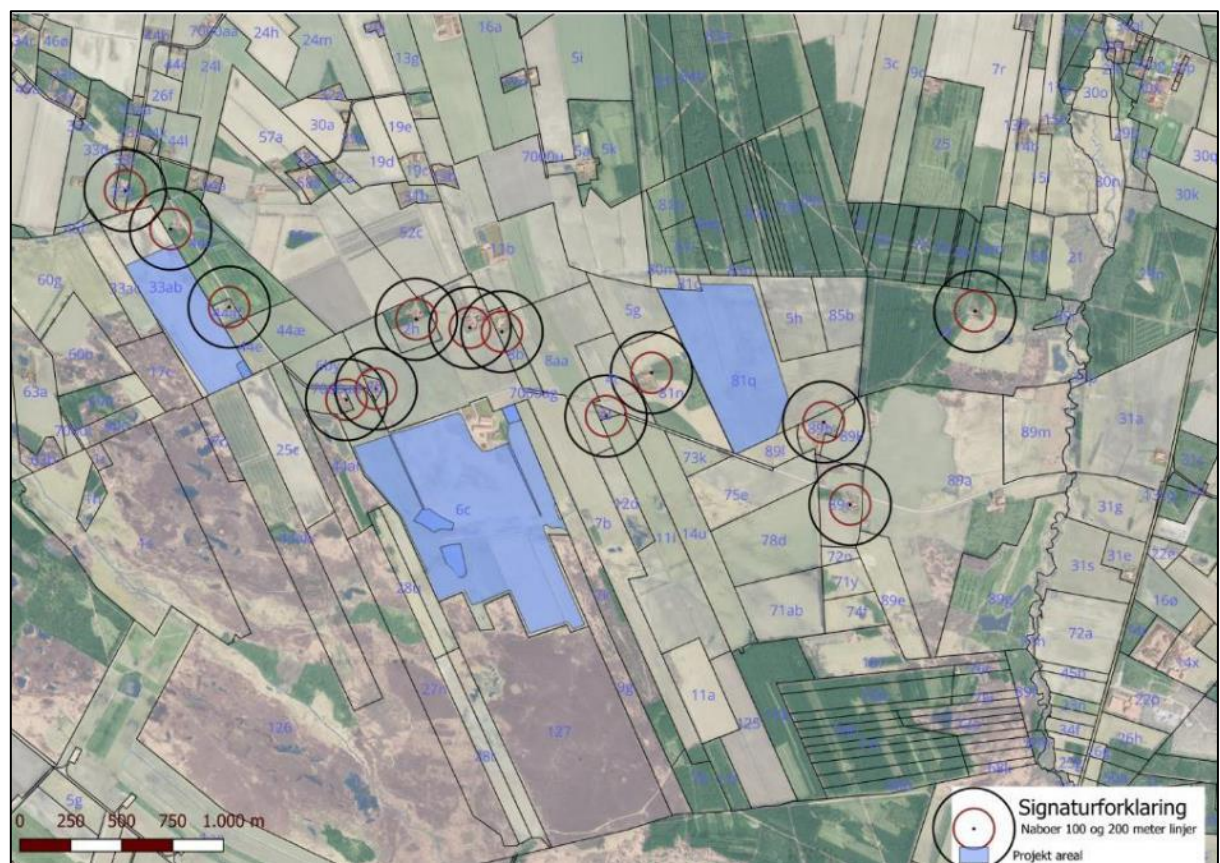
Toke Smith – Vice President, Development DK

tosm@cisc.dk

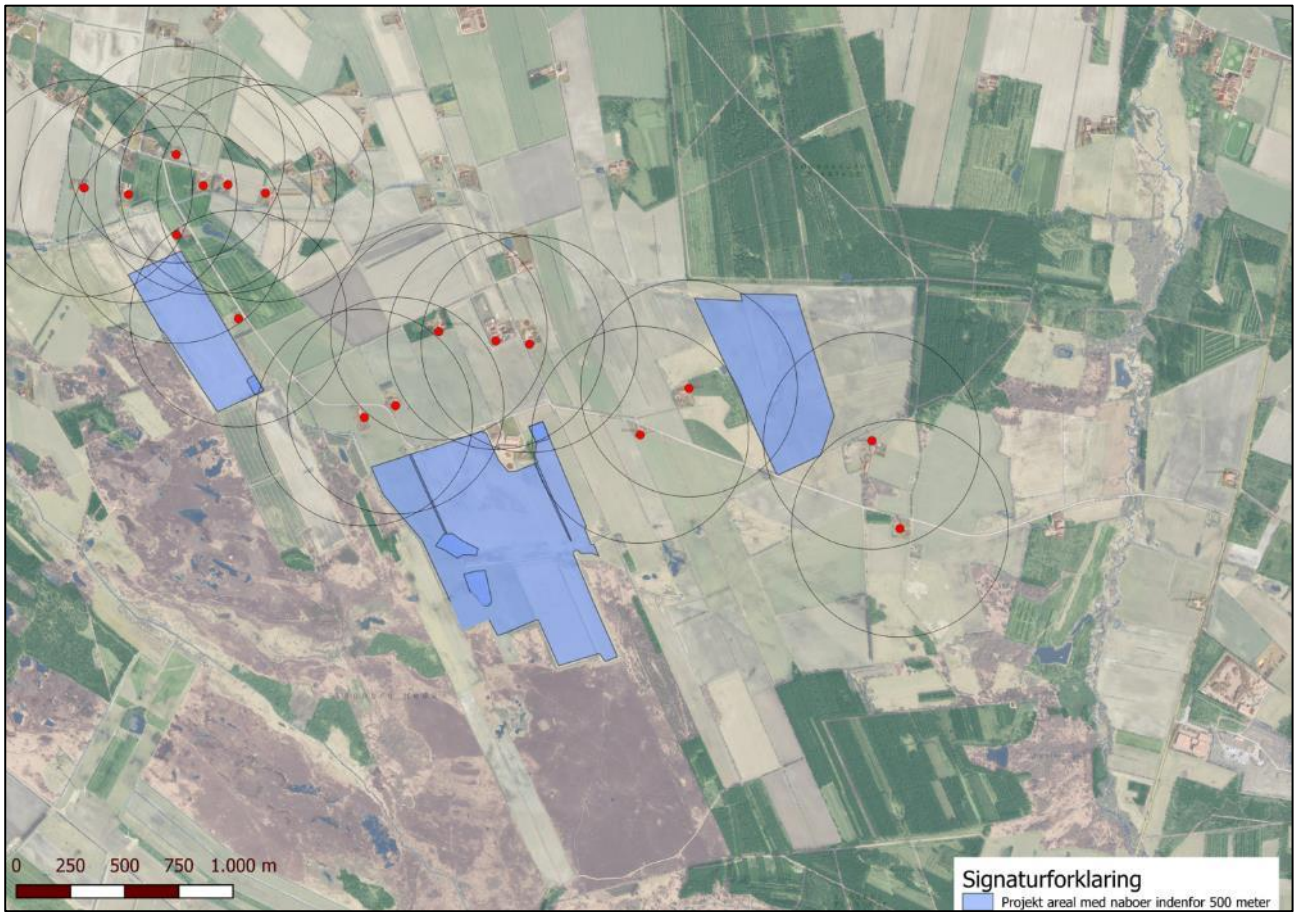
Bilag 1 Kortbilag

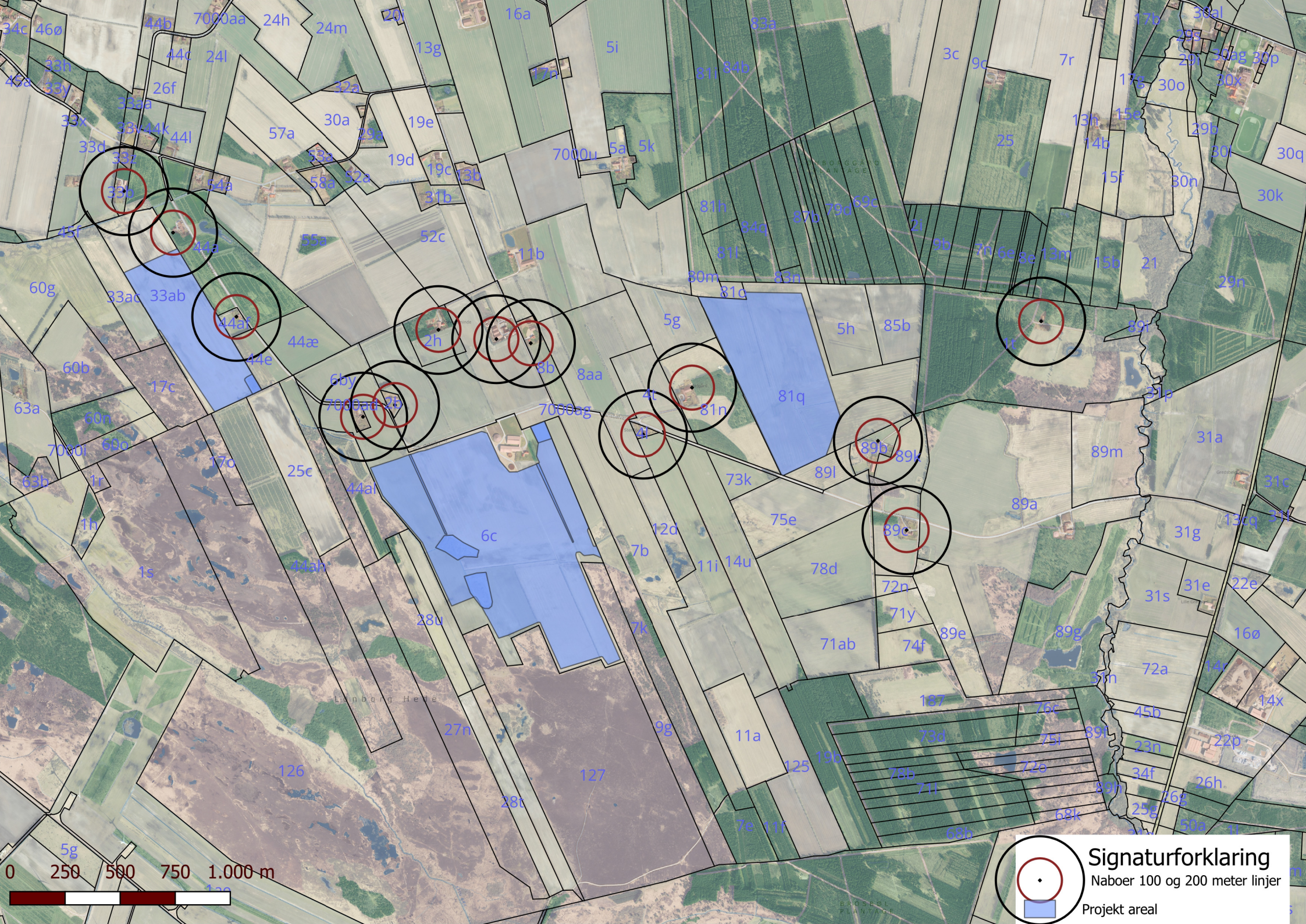
Vedtaget lavbund

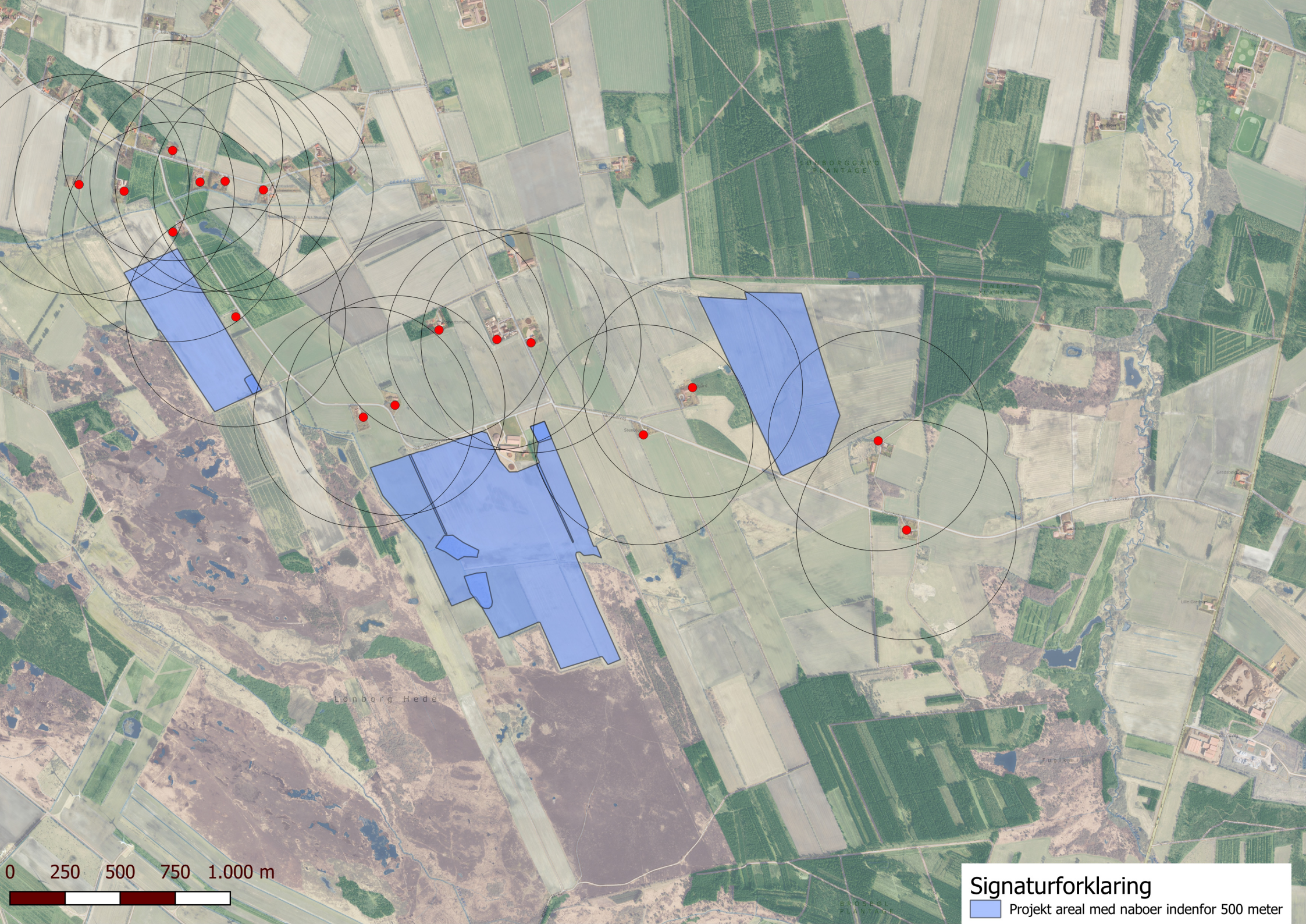
Naboer med 100 og 200 meters cirkler, I alt 2 naboer inden for 200 meter

Naboer med 500 meter cirkler. I alt 16 naboer inden for 500 meter.

Signaturforklaring
Naboer 100 og 200 meter linjer
Projekt areal

0 250 500 750 1.000 m

Signaturforklaring

 Projekt areal med naboer indenfor 500 meter

Solcelleanlæg ved Lønborg Hede

Forhold til Ringkøbing-Skjern Kommunes politiske signaler for et solcelleanlæg ved Lønborg Hede

Politisk signal	Forhold
<p>1. Bidrage til en miljømæssigt bæredygtig verden og sikre forsyning af el og varme</p> <p>I forbindelse med projektansøgning for energianlæg ser Byrådet gerne, at ansøger redegør for projektets værdiskabende effekter inden for følgende kategorier:</p> <p>a. Energi og klima (f.eks. produktion i MWh og CO₂ -reduktion, livscyklusanalyser osv.)</p> <p>b. Bidrag til forsyningssikkerhed</p>	<p>Øget produktion af vedvarende energi er en forudsætning for udfasning af fossile brændsler, og dermed en forudsætning for at nå nationale og lokale mål om reduktion i udledningen af klimagasser såsom CO₂.</p> <p>Solcelleanlægget ved Lønborg Hede vil med en fossilfri energiproduktion på 101.100 MWh om året resultere i en CO₂ reduktion på omtrent 39.000 ton pr. år baseret på tal fra Energinet, hvor det antages at der reduceres med 390g CO₂ pr. kilowatt time produceret strøm fra anlægget.</p> <p>Derudover vil omlægningen af arealet fra konventionelt langbrug samt muligheden for at afsøge et lavbundsprojekt have en yderligere reducerende effekt som dog skal afklares yderligere ved forstudier og beregninger.</p> <p>Hedeprojektet på de 23 hektar vil yderligere have en positiv indflydelse på bevarelsen af en sjælden naturtype.</p> <p>Det er ønsket at have muligheden for at tilføje batteri systemer (BESS) til anlægget for at kunne balancere nettet og anlæggets produktion ved at udligne spidsbelastninger i produktionen eller i elnettet som helhed.</p>

2. **Borgerinddragende processer og lokale samarbejder**

Ansøger skal inddrage lokalbefolkningen fra starten med borgermøde, hvor især lokale interesser og ønsker indarbejdes i projekteringen – inden ansøgning indsendes. (Inden for minimum 500 meter af solcelleanlægget)

Ansøger har d. 11. april 2024 afholdt et orienteringsmøde, for beboerne af ejendomme beliggende indenfor 500 meter af projektområdet. På mødet deltog ca. 30 personer, hvor projektet for første gang blev introduceret til naboerne. Der blev ytret bekymringer omkring et solcelleanlægs støj, påvirkning i landskabet og på natur og dyreliv.

Med afsæt i informationsmødet er der allerede nu lavet tidlige tilpasninger af anlægget, samt indgået dialoger med de nærmeste af naboerne vedrørende naboaftaler og projektilpasninger.

Ansøger gjorde også naboerne opmærksomme på RKSKs hjemmeside <https://sologvind.rksk.dk/>

Hvor de har adgang til adskillige gode redskaber og informationer til at sætte sig ind i hvad solcelleanlæg omhandler og hvad rettigheder de har som nabo.

Ansøger ønsker at fortsætte den konstruktive og samarbejdende dialog, med lokalsamfundet og Ringkøbing Skjern Kommune omkring mulighederne omkring og med solenergianlægget. Borgermøder vil være en fast del af lokalplanprocessen og der vil løbende blive orienteret omkring projektforløbet til berørte parter.

<p>3. På borgernes vegne, ønsker RSK sig størst mulig lokal værdiskabelse i forbindelse med projektansøgning for energianlæg opfordres ansøger til at redegøre for projektets værdiskabende effekter inden for følgende kategorier</p> <p>a. Erhvervsudvikling og arbejdspladser (f.eks. følgeerhverv, grønne jobs som f.eks. PtX eller anden lokal forbrug osv.)</p> <p>b. Forbedring af lokalområdet (f.eks. Biodiversitet, faunapassager, klimatilpasning, rekreative formål, bynær skov, trafikikkerhed osv.)</p> <p>c. Økonomisk afkast (f.eks. kompensation, gratis andele, købsordning, afkast per produceret kWh til lokalområdet, borger- og vedvarende energi-fælleskabsfordele osv.)</p> <p>d. Bidrag til lokalt forbrug. (F.eks. varme, el, fællesforeninger, forsyningssikkerhed osv.)</p> <p>e. Eventuelt andet (F.eks. uddannelse, deløkonomiske tiltag. lade standere osv.)</p>	<p>a. Det ønskes at der søges samarbejder med lokale virksomheder, og anvendes lokal arbejdskraft i forbindelse med etableringen og driften af solcelleanlægget. Der vil her være tale om mindre anlægs- og driftsopgaver, da større solcelleanlæg almindeligvis opføres og tilsluttes af store solcelleentreprenørfirmaer.</p> <p>b. Et delområde på ca. 23 ha af lavbunds-jorden tages permanent ud af omdrift og der igangsættes frivillig naturgenopretning for at udvikle området til NBL §3 beskyttet hede over projektets levetid. Området vil på sigt bidrage positivt til bevarelse af en sjælden naturtype. Ca. 60 ha af jorden er udpeget som lavbunds-jord, som også vil tages ud af omdrift og dermed reducere klimabelastningen og CO₂-udledningen. Der undersøges yderligere vådlægnings mulighederne på dette areal. Projektet vil udtage hele landbrugsarealet fra intensivt landbrug, som vil undgå gødning og sprøjtning på arealet, som vil reducere CO₂ udledning på arealet og øge biodiversiteten.</p> <p>Det er planlagt at der i yderkanten af anlægget laves plads til at koble op med en planlagt rekreativ sti i RSK kommuneplan som går delvis igennem/grænser op ad arealet. Denne sti kan ses på kommuneplanens side 3328, samt til dels beskrevet i kommuneplanens sider 281-284. Dybere dialog med kommunen angående dette er ønsket efter eventuel udvælgelse af projektet.</p> <p>c. Alle naboer vil være inddækket af VE-lovens kompensationsordninger, samt vil der for projektet blive udbetalt ca. 8.450.000 DKK til grøn pulje ved tilslutningen af arealet.</p> <p>Ansøger ønsker at projektet tilbyder et økonomisk bidrag til lokale aktiviteter og initiativer. Bidraget fastsættes til 1.000 kr. pr. ha pr. år, og vil kunne søges til lokale initiativer og aktiviteter inden for en radius af 5 km fra anlægget. Bidraget vil blive administreret af en forening eller fond til formålet til administration af det årlige beløb.</p> <p>Ansøger ønsker udover det lokale bidrag at afsøge mulighed for at tilbyde lokalt medejerskab i projektet. Andelen af projektet som tilbydes til lokalt, er endnu</p>
--	---

	<p>ikke afklaret og der ønskes yderligere dialog med Ringkøbing Skjern Kommune omkring hvordan en medejerskabsstruktur kan udformes.</p> <p>d. En andel af strømmen forventes at sælges først og fremmest gennem grønne elkøbsaftaler med store el-forbrugere såsom PTX-anlæg eller større energiforbrugende virksomheder her i blandt lokale virksomheder og borgere i Ringkøbing Skjern samlet i energifællesskaber hvis muligt.</p> <p>e. Det forventes at midlerne fra grøn pulje og eventuelt det økonomiske bidrag på 1000 kr. pr. ha. pr. år, vil kunne udnyttes på adskillige eventuelt rekreative, bæredygtige eller miljømæssige formål.</p>
--	--

4. Den lokale værdiskabelse ønskes prioriteret efter følgende fordeling

Naboer: De allernærmeste naboer, der forventes at opleve de største forandringer eller gener bør udover den national bestemte kompensationsordning, have størst andel af projektets værdiskabelse.

Lokalområdet: Det forstås som nærområdet med borgere, der bor i det åbne land eller i nærliggende landsbyer og som forventes at opleve forandringer og gener. Der bør gives en del i værdiskabelsen også til denne gruppe. Tildelingskriterierne bør bidrage til fællesskabsfordele og sammenhold. (F.eks. har Ølstrup bygget nyt forsamlingshus med bidrag fra vindmøllerne Nørhede-Hjortmose og borgene i Hvide Sande får nu meget billig fjernvarme via el fra vindmøllerne.)

Alle borgere i kommunen: Ved etablering af store VE-anlæg, forventes afkast og værdiskabelse af en størrelse, der giver grundlag for, at også alle øvrige borgere i kommunen tilgodeses i et eller andet omfang. Og det uanset om borgerne kan se eller høre VE-anlægget. Alle borgere kommer rundt i landskabet og oplever de nye VE-anlæg. Klima er en holdsport og derfor bør så vidt muligt alle borgere i kommunen opleve værdiskabelse ved VE-anlæg. Værdiskabelserne bør underbygge fællesskabsfordele og forståelse af nødvendighed for grøn omstilling til gavn for klimaet og alle borgere i Ringkøbing-Skjern Kommune

Fordelingsmodel

Naboer:

1. Naboer vil have første prioritet og de bedste fordele ved lokalt ejerskab in anlægget.
2. En rekreativ sti ønskes etableret som vil kunne blive udnyttet af naboer og eventuelt resten af kommunen.
3. Naboerne vil yderligere have mulighed for at få gavn af alle de fordele som Lokalområdet og resten af kommunen også har gavn af.

Lokalområdet:

1. Lokalområdet vil have gavn af det økonomiske bidrag på 1000 DKK/år/ha. Bidraget vil blive administreret af en forening eller fond til formålet til administration af det årlige beløb. En vigtig del af prioriteringen af denne fonds midler vil være nærhed til anlægget, og det er begrænset til en afstand på 5 km fra anlægget.
2. Lokalområdet vil blive tilbudt lokalt ejerskab efter naboerne har haft mulighed for at være de første til at få tilbuddet.

Alle borgere i kommunen:

1. Elkøbsaftalerne som vil tilbydes lokale energifællesskaber og virksomheder, er til dels indtænkt som en måde at give naboer og lokale virksomheder en mulighed for at tilkøbes og nyde gavn af den billigste energitype når solen skinner. Udover en forfordeling til de nærmeste, vil aftalerne dog tilbydes virksomheder i hele kommunen

Den grønne pulje bliver administreret af kommunen som skal følge gældende lovgivning. Det antages at de midler vil fordeles efter kommunens egen ønsket prioritering.